

Kavez je veliki, otprilike, dvadesetak kvadrata. Sa tri strane, bočnih i prednje, okružen metalnim rešetkama, a zadnjom naslonjen na kameni zid, on zapravo predstavlja ograđen šanac. Na gornjem, krovnom delu - parče neba i delići pokidane zavese od nekadašnje gusto ispreplitane čelične mreže.

Kavez kao kavez - nimalo bolji ili gori od ostalih: betonska podloga, prljavi ispust za vodu, udubljenje u zidu u koje se medved može delimično ugurati za vreme obilnih kiša ili hladnoće. Pre nego što je došao ovde, medved je celu večnost plesao po vrelom ugljeglju, ne čuvši nikakvu drugu muziku ili ritam, osim paničnog čekićanja svog srca.

Velika gvozdena alka, nalik zardašalom zvekiru, nabijena u kamen na sredini kaveza i za nju okačen lanac, koji je obmotan oko medvedeg vrata. Lanac omogućava medvedu da kruži šest metara u prečniku, pomerajući se kao kazaljka na satu. On je navikao na to ograničeno kruženje i odavno - ima tome desetak godina - shvatio da se, odakle god da krene, uvek vraća na isto mesto. Ponekad oseti nepodnošljivo, strahovito bučanje u glavi i tada se, trčeći u krug, propinje u vis. Jedino svetlo dopire odozgo, iz komada plavetnila. Medvedu to liči na nešto, što je nekada, negde, već video. Isprva tuli, a zatim brunda. Može čuti lepljivi zvuk sopstvene pljuvačke i njuši miris koji luče njegove žlezde, podstaknute neobjašnjivim osećanjem nemoći.

Duboka je tama pored ivica rešetaka, još dublja iza potpornog zida. Ponekad medved šapom uspe da smakne guštera koji skakuće po kamenu. Povremeno mu teritoriju naruši drski pacov u potrazi za ostacima hrane. U poslednje vreme, ostataka je sve više. Plesnivi hleb, ubačen u ispust za vodu, i pomešan sa fekalijama, ne predstavlja privlačan zalogaj ni za alavog glodara.

Pre nego što je došao ovde, medved je celu večnost plesao po vrelom ugljeglju, ne čuvši nikakvu drugu muziku ili ritam, osim paničnog čekićanja svog srca. Sada nema nikog, ko bi ga nagonio na ples. Čuvar, koji ulazi u kavez, donosi hranu i povremeno gundža, jadajući se na strahote ljudskog života, liči mu na njega samog. Miriše na trulo šumsko lišće. Taj miris je samo nagoveštaj već zaboravljenih mirisa divljine, ali je urezan u medvedovo pamćenje. Inače, njegov svet sačinjen je od mora mirisa; ni jedno drugo čulo nije razvijeno do tog savršenstva; ništa nije jasnije od golicanja vazduha po sluzokoži nozdrva... Medved ga oseti kao električni impuls, blagi udar što celo njegovo biće učini velikim strujnim kolom; telo mu se iznova puni nevidljivom materijom, koja je njegov pogon, snaga i energija promenljivog intenziteta.

Iako poznaje svog dvonogog hranioca, medveda zbunjuje ono drugo, bezmirisno biće, koje se šunja iza čuvara. Hoda istim korakom kao čovek, ali menja veličinu - sad je kraće, sad duže - i, u smiraj sunčanog dana puzi po kamenom zidu poput džinovskog guštera. Ta velika, crna,

nepoznata životinja, prikrada se i menja oblike, preteći da će medveda usisati u svoje crnilo. Pritaji se u nekom uglu, pa nenadano poskoči medvedu iza leđa. Čas je grubi crtež na kamenu, čas krupna, neuhvatljiva, crna ptica. Medved ne zna poreklo neobičnog, hladnog predatora. Samo oseća da su zmijoliki obrisi i čuvar nekako povezani.

Ovaj medved ne voli tamu, niti promenljivost oblika. Pokreti došljaka, to nepodnošljivo tiho puzanje, preletanje sa zida na beton i obrnuto, obmanjuju njegovo oko. Medved se brani režanjem i kandžama, i svaki put pod šapama oseti samo hladnoću i prazninu. Rado bi ščepao tog nametljivca a tada bi ga smrvio... razderao... kandžama, zubima... Zgnječio telom, prsima, celim bićem.

Katkad se čovek-čuvar nasmeši, pa medved svojim sitnim, crvenim očima primeti da se na tom licu nešto promenilo; osmeh, doduše, više liči na ožiljak, izrezbaren nožem, ali je znak... Znak da će čuvar zavući ruku u džep, reći - E, međede, jado jedna! - i izvaditi kocku šećera ili bombonu, vlažnu i natopljenu ljudskim znojem, i baciti je medvedu.

Životinja ne razume šta dvonogi govori, ali joj je ritam izgovorenih reči poznat i umirujući. Pa ipak, ona ne voli svog hranioca. Nije joj ni do slatkiša, ali kad čovek želi da ona jede, ona tako i čini. Pametan je taj mrki medved, onoliko koliko to njegova sorta dopušta. Posle se prući na beton, pretvarajući se da spava i oprezno žmirkajući ispod oka, dok čuvar na brzinu i na pristojnoj udaljenosti, ubacuje komade bajatog hleba u ispust. Ništavilo je stalno tu - u jednom trenutku ptičurina, u drugom gmaz. Leprša mu u njušku, zavlači mu se pod šape, proždire... a da medved nije proždran. Katkad šapuće. Ružni su to zvukovi; zbog njih medvedu buči u glavi. On čulji uho, iščekuje neki umirujući glas i, ujedno, vreba priliku da zgrabi neprijatelja. Ali, ne može ga se ni otresti, niti zgrabiti. Crni obris neprekidno tabana za čovekom, stremeći da se sa njim sjedini. Kako se medvedu čini, čuvar je zbog toga - i ni zbog čega drugog - jači i veći od njega samog. Zastrašujuć. Gotovo veličanstven. Sa produženom, metalnom rukom, koja medveda udara gde stigne - nadmoćan. Medvedu mirisi kazuju: to su oni isti, što su ga nekada davno terali da pleše, isti koji na njega danonoćno motre, oni što su odveli mečku iz njegovog kaveza... Ljudi... Lanci... Lanci... Ljudi. Čovek to čini kada hoće da ga natera da se povuče u svoju rupu na zidu; povremeno, čak, iz obesti ili zabave, da zasmee navijače iz publike.

Kada čuvar ode, nestane i crna mrlja. Prateći njegov korak, otpuzi sa zidova i za sobom ne ostavi ništa. Čak ni miris.

Groteskni obrisi zaviruju u medvedov životni prostor. Njihovi prsti sviraju po rešetkama, lica su im priljubljena uz ivice kaveza. Imaju udove kao medvedi, ponekad se kreću kao medvedi - mašu glavama, njišu se levo-desno, ali vonjaju drugačije. Gledaju ga stotinama svetlucah očiju, premeravaju ga, procenjuju... Te oči liče na zvezde, okačene o delić svoda iznad šanca. Ali, samo oči... Sve ostalo medveda podseća na nešto, nekad i sad, neprijateljsko i strano... Nigde da se sakrije od tih nametljivih, ispitivačkih pogleda.

Oni nešto očekuju od njega. Traže... Ne udaraju ali ipak deluju preteći.

Misli i zaključci ne postoje u medveđoj glavi - samo kratki impulsi, koji varniče u mozgu poput jalovih iskri. Počinje da pleše: težinu prebacuje s noge na nogu, pokušavajući da prati dobovanje u grudima. Skakuće dok mu ne dosadi, ili dok na njega ne padne kiša jestivih otpadaka. Tada je medved skoro zahvalan i skoro smiren.

Kada zacrni nebo iznad kaveza, medved opet vidi obrise. Zaklanjaju Mesečevo lice. Kad nema mesečine, oni su tek nejasne mrlje. Tamno na tamnom. Vetar nosi poruku pravo u njegovu nozdrve i šapuće mu ko su, zapavo, ti plesači u mraku: samo ljudi... Samo čudovišta na dve noge. Ne daju mu da spava, viču, gađaju ga praznim limenkama (koje tako prijatno zveče kad padnu na beton, ali nemaju nikakvog važnijeg značaja za medveda), tuširaju ga svojom smrdljivom mokraćom... Medvedu mirisi kazuju: to su oni isti, što su ga nekada davno terali da pleše, isti koji na njega danonoćno motre, oni što su odveli mečku iz njegovog kaveza... Ljudi... Lanci... Lanci... Ljudi. Bljeskovi sećanja popunjavaju šupljine medveđe memorije, jezive davnašnje slike smenjuju se sa mirisima skoro odvedene ženke, bez koje 'dom' više nije isti.

Uspravlja se na zadnje šape i pokazuje se tim senkama u punoj veličini - skoro dva metra dugačak i punih sto pedeset kilograma težak. To ne čini iz ljutnje, već kako bi upozorio uljeze da mu ne zaklanjaju parče neba i ne uzurpiraju njegovu teritoriju. Brunda, urla, trči svojom polukružnom trasom, pokušavajući da, težinom tela, iščupa alku iz kamena.

Rešetkasta vrata, koja dele kavez od spoljnog sveta, uz škripu se otvaraju. Medede, ej, medede, smiri se! - čuje iza svojih leđa glas i nozdrve mu se pune poznatim mirisima: trulež lišća, kiselkasti smrad čovekovog urina, zadah znoja i alkohola... Čovek je nesiguran na nogama, ljulja se u hod, poput ranjenog medveda - levo-desno - i nešto mrsi sebi u bradu, mlatarajući gvozdenom šipkom. Ljut je, pijan... i ko zna šta sve se mota po njegovoj glavi... Ali crne mrlje nema. Medved jasno vidi: dvonogi je sam i malen. Manji nego ikad. Spor kao pacov. Slab kao mladi gaćac, koji se onomad stropoštao sa krošnje iznad kaveza.

U medveda jurca neka bezimena sila. Titive mu se zatežu; oseća kako mišići bubre u naletu snage. Pruža šapu i kandžama, kao kad se poigrava zelembaćem, kači čovekovu nogu.

Onog trenutka kada je ispustio šipku i pao na beton, čoveka je izdao razum. Pantalone mu se, iste sekunde, natapaju mešavinom mokraće i izmeta. Bol u nozi ne stiže da registruje kao bol; to je samo udarac - vrišti mu u mozgu, dok rukom pokušava da obuhvati stopalo. Pod jagodicama prstiju oseća krzno, a šaku mu obavija toplina medvedeg daha. Sve što je ostalo od njegovog života, osim osnovnih funkcija, beži u najzabačenije i najmračnije ćoškove svesti.

Svojim čeljustima medved vuče čovekovu nogu. Iako mu nedostaju očnjaci, koje su mu ljudi iščupali dok je bio mladunče, njegova vilica bez mnogo napora drobi krte kosti. Ljudsko biće Iako je kao perce, pogodno da se zavrti u krug, i pruža izobilje zanimljivih mirisa. Može se vući po betonu, bacati kao krpena lutka, a kloparanje glave, dok udara po rešetkama, liči medvedu na kotrljanje prazne limenke. Cap-cap... tako zvuče kandže kada se zariju u butinu... Još jedno cap-cap, i čovekovo lice pretvara se u kašu. Očna jabučica, poput krupnog i sjajnog klikera, curi niz krvavi obraz. Noge su mu smrskane i klize po betonu kao pipci mrtve hobotnice. Ali, čovek je još živ i pokušava, poslednjim trunkama snage (bezglasno, jer mu jezik visi kao komad živinske džigerice) da mlatara rukama. Medved ne može odoleti toj hrpi mesa koja se batrga pod njim i čini poslednji potez: leže celom težinom preko čovekovog tela, osluškajući, s čuđenjem i, ujedno, likovanjem, kako pod njim puca krletka od rebara.

Kada je sve gotovo, povlači se u nišu u zidu. Tamo čeka hoće li se čuvar pridici sa zemlje i kazniti ga udarcima, ili, možda, počastiti kockom šećera.

Čekajući minutima ili satima, nemerljivim ljudskim poimanjem vremena, pada u san, u kome sanja kako pleše na vrelom ugljevlju.